

De Nijverheid op de stadswallen van **Ravenstein** is één van de vele nog draaiende windmolens in Brabant. De open **molenbiotoop**, van belang voor de windvang en het aanzicht van de molen, staat als zichtrelatie op de CHW 2010.

Cultuurhistorische waardenkaart 2010

Provincie Noord-Brabant

Cultuur- historische waarden- kaart 2010

De provincie Noord-Brabant koestert haar ruimtelijk erfgoed, zoals landgoederen, heidevelden, oude klooster- en fabriekscomplexen, vestingwerken, monumentale bomen en bodemvondsten. Ze ziet dit erfgoed als belangrijk onderdeel van haar identiteit en wil het een plaats geven in de verdere ontwikkeling van Brabant. Daarom heeft de provincie haar ruimtelijk erfgoed opgenomen op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW).

De CHW is in 2010 geactualiseerd. De kaart is te raadplegen op www.brabant.nl/chw en maakt informatie over ruim 30.000 erfgoedwaarden toegankelijk voor alle Brabanders. De CHW bestaat uit 3 groepen kaartlagen:

- Provinciaal cultuurhistorisch belang
Klik [hier](#)
- Erfgoedinformatie van het Rijk
Klik [hier](#)
- Erfgoedinformatie van CHW 2006
Klik [hier](#)

Heidevelden en vennen

bedekten ooit meer dan de helft van de **Kempen**, één van de 12 regio's op de CHW 2010. Nog steeds zijn heidevelden en vennen kenmerkend voor de regionale identiteit van dit gebied.

Provinciaal cultuurhistorisch belang

Voor welk erfgoed is de provincie verantwoordelijk? Nieuw en prominent op de CHW 2010 is het provinciaal cultuurhistorisch belang. Het gaat hierbij om erfgoed dat van belang is voor de regionale identiteit en om de meest waardevolle gebieden en ensembles.

Het provinciaal cultuurhistorisch belang bestaat uit vijf kaartlagen:

- **Regio's** Welke erfgoedwaarden zijn van belang voor de regionale identiteit? Op de CHW is Brabant onderverdeeld in 12 regio's, elk met hun eigen geschiedenis en hun eigen, kenmerkende erfgoed. Voorbeelden van regio's zijn de Kempen met heidevelden en vennen, 'bolle akkers' en naaldbossen, de Zeekleipolders met dijken en krekens en de Peelkern met lange rechte kanalen en lanen. De provincie wil de identiteit van de regio's versterken door de kenmerkende erfgoedwaarden als inspiratiebron te gebruiken voor nieuwe ontwikkelingen.
- **Cultuurhistorische landschappen** Wat zijn de meest waardevolle gebieden van Brabant en welke ontwikkeling wil de provincie hier? Op de CHW staan 21 historisch-landschappelijke topgebieden. In deze gebieden zijn de ontginning van zand, klei en veen, de vroegere waterbeheersing met overlaten langs de Maas en de defensie met waterlinies nog goed herkenbaar. Voorbeelden van cultuurhistorische landschappen zijn het Groene Woud rond Boxtel, de Nieuwe Hollandse Waterlinie bij Woudrichem en het gebied met landgoederen ten zuiden van Breda. De provincie wil de samenhang tussen het erfgoed in deze landschappen behouden en toeristisch-recreatief ontsluiten. Bij de inzet van middelen focust de provincie op deze landschappen.

- **Cultuurhistorische vlakken** Wat zijn de essentiële waarden die de provincie wil beschermen? Op de CHW staan circa 230 cultuurhistorische vlakken. Dit zijn de meest kenmerkende deelgebieden van de 21 cultuurhistorische landschappen. Voorbeelden van cultuurhistorische vlakken zijn de Loonse en Drunense Duinen bij Waalwijk, het Bossche Broek bij 's-Hertogenbosch en het Maasheggengebied bij Cuijk en Boxmeer. De provincie heeft deze vlakken opgenomen in de Verordening ruimte en zorgt zo voor bescherming van deze kenmerkende deelgebieden.
- **Archeologische landschappen** Waar wil de provincie afstemming tussen het archeologiebeleid van de gemeenten? Op de CHW staan 16 archeologische topgebieden. Dit zijn samenhangende oude bewoningsgebieden waar nog relatief veel kampementen, nederzettingen, heiligdommen en grafvelden in het bodemarchief bewaard zijn en die in meer dan één gemeente liggen. Voorbeelden van archeologische landschappen zijn het zandgebied Kempenland rond Bladel en Eersel en het rivierengebied in het Land van Heusden en Altena. In deze landschappen werkt de provincie aan afstemming van het archeologiebeleid van de gemeenten. Bij de inzet van middelen focust de provincie op deze landschappen.
- **Complexen van cultuurhistorisch belang** Waar biedt de provincie ruime mogelijkheden voor herontwikkeling van waardevolle gebouwen? Op de CHW staan circa 160 kloostercomplexen, industriële complexen en landgoederen in het Brabantse buitengebied. Voorbeelden van complexen van cultuurhistorisch belang zijn landgoed Mattemburgh bij Woensdrecht en het klooster van het Heilig Bloed bij Aarle-Rixtel. De provincie heeft deze complexen opgenomen in de Verordening ruimte en biedt zo ruime mogelijkheden voor herontwikkeling. Het gaat dan om mogelijkheden voor nieuwe functies en nieuwe bebouwing die niet gelden voor andere locaties in het buitengebied.

Het Groene Woud wordt gekenmerkt door zijn kleinschalige landschap, populierenteelt en langevelboerderijen. Het gebied is één van de meest waardevolle gebieden van Brabant. Op de CHW 2010 is het Groene Woud terug te vinden als één van de 21 cultuurhistorische landschappen.

In de **Loonse en Drunense Duinen** ligt één van de grootste nog actieve stuifzandcomplexen van Noordwest-Europa. Het stuifzand is ontstaan door overbegrazing met vee en het steken van plaggen. Het gebied is op de CHW 2010 terug te vinden als cultuurhistorisch vlak.

CHW 2010 en Verordening ruimte

Wat is de directe doorwerking Op de CHW 2010 naar het ruimtelijk beleid van gemeenten? Twee kaartlagen van de CHW zijn opgenomen in de Verordening ruimte die doorwerkt naar gemeenten:

- Als eerste is dit de kaartlaag 'Cultuurhistorische vlakken', waarin de meest kenmerkende deelgebieden van de 21 Cultuurhistorische landschappen zijn opgenomen. Artikel 7.4 van de Verordening ruimte bepaalt dat gemeenten in hun bestemmingsplan – waar nodig – bescherming moeten bieden aan de waarden en kenmerken van de cultuurhistorische vlakken. Welke waarden en kenmerken dit zijn, is per vlak beschreven op de CHW.
- Als tweede is dit de kaartlaag 'Complexen van cultuurhistorisch belang', waarin de kloostercomplexen, industriële complexen en landgoederen in het Brabantse buitengebied zijn opgenomen. Artikel 7.8 van de Verordening ruimte bepaalt dat gemeenten in hun bestemmingsplan voor deze complexen ruimte mogen bieden aan nieuwe functies en bebouwing, wat normaal gesproken niet is toegestaan in het buitengebied. Voorwaarde is wel dat één en ander bijdraagt aan het behoud van het complex en dat de mogelijkheden passen in het gebied.

De Verordening ruimte is terug te vinden op www.brabant.nl/verordeningruimte

Landgoed Mattemburgh, met landhuis, orangerie, theekoepel, park, lanen en bossen, is één van de meest kenmerkende landgoederen op de **Brabantse Wal**. Het landgoed is door de provincie aangegeven als complex van cultuurhistorisch belang.

Erfgoed- informatie van het Rijk

Voor welk erfgoed is het Rijk verantwoordelijk? De CHW 2010 geeft de meest recente erfgoed informatie van het Rijk. Deze informatie bestaat uit vier kaartlagen:

- **Rijksmonumenten** Welke Brabantse bouwwerken zijn wettelijk beschermd? De CHW geeft informatie over circa 6.000 historische bouwwerken, zoals boerderijen, woonhuizen, fabrieken, molens, kerken, kastelen, bruggen, grenspalen en standbeelden, met een bescherming door de Monumentenwet. Voorbeelden zijn het Markiezenhof in Bergen op Zoom, de Grote Kerk in Breda en de Opwettense (water)molen bij Nuenen.
- **Beschermde stads- en dorpsgezichten** Welke delen van steden en dorpen zijn wettelijk beschermd? De CHW geeft informatie over circa 30 Brabantse stads- en dorpsgezichten met een bescherming door de Monumentenwet. Voorbeelden zijn de fabriekswijk Philipsdorp in Eindhoven, de historische marktplaats Oirschot en het kloostergebied De Heilige Driehoek bij Oosterhout.
- **Archeologische monumenten** Waar liggen de belangrijkste terreinen met bekende archeologische waarden? De CHW geeft informatie over circa 700 terreinen met een waardevol bodemarchief. Voorbeelden zijn de grafheuvels in het gebied Toterfout-Halfmijl bij Veldhoven en het terrein van het vroegere kasteel Cranendonck. Ongeveer 100 van deze terreinen zijn beschermd door de Monumentenwet. De Monumentenwet geeft verder aan dat bij nieuwe ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met terreinen met een waardevol bodemarchief. Als het bodemarchief niet ter plekke bewaard kan worden, moeten de archeologische waarden worden veiliggesteld door een opgraving.

- **Indicatieve archeologische waarden** Waar is de kans het grootst op belangrijke archeologische vondsten? Op de CHW is Brabant onderverdeeld in gebieden met een hoge of middelhoge verwachtingswaarde voor archeologische vondsten en gebieden met een lage verwachtingswaarde. De Monumentenwet geeft aan dat bij nieuwe ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met deze verwachtingswaarde. Zo stelt de provincie een archeologisch onderzoek verplicht bij ontgroningen in gebieden met een hoge of middelhoge verwachtingswaarde.

Het **Markiezenhof** in **Bergen op Zoom** was eeuwenlang één van de belangrijkste bestuurscentra in Brabant. Het gebouw is nu één van de vele wettelijk beschermde Rijksmonumenten.

De **fabriekswijk Philipsdorp** in **Eindhoven** is speciaal gebouwd voor de werknemers van de Philipsfabrieken. Het is nu één van de beschermde stads- en dorpsgezichten van Brabant.

Erfgoed- informatie van CHW 2006

Welk erfgoed is nog meer van bovenlokaal belang? De CHW 2010 geeft alle informatie die eerder op de CHW 2006 te vinden was. De provincie neemt deze informatie mee in haar eigen beleid en vraagt gemeenten om dit ook te doen. Bijvoorbeeld bij het opstellen van gemeentelijke erfgoedkaarten.

De informatie van de CHW 2006 bestaat uit zeven kaartlagen:

- **Historische geografie (vlak)** Wat zijn de meest waardevolle gebieden buiten de cultuurhistorische landschappen? De CHW geeft informatie over circa 100 waardevolle gebieden buiten de cultuurhistorische landschappen. Het gaat hier o.a. om 'bolle akkers', beekdalen, heidevelden en landgoederen.
- **Historische geografie (lijn)** Wat zijn de belangrijkste lijnen in het Brabantse landschap? Op de CHW staan vele duizenden historische lijnen, zoals wegen, paden, dijken, kaden, kanalen, turfvaarten en sloten.
- **Monumentale bomen** Waar staan de meest waardevolle bomen? De CHW geeft informatie over circa 650 monumentale bomen.
- **Historisch groen** Wat zijn de meest waardevolle historische groenstructuren? De CHW geeft informatie over circa 1.000 groenstructuren, zoals lanen, houtwallen, bossen en parken.
- **Zichtrelaties** Waar zijn historische zichtrelaties? Op de CHW staan open gebieden zoals molenbiotopen, schootsvelden en cirkels rond eendenkooien.
- **Overige bouwkunst** Waar staan belangrijke historische bouwwerken? De CHW geeft informatie over circa 20.000 historische bouwwerken, zoals boerderijen, woonhuizen, fabrieken, molens, kerken, kastelen, bunkers, bruggen, grenspalen en standbeelden.
- **Historische stedenbouw** Wat zijn de meest waardevolle delen van steden en dorpen? De CHW geeft informatie over circa 300 stads- en dorpskernen, woonwijken, fabriekscomplexen en buurtschappen.

Wie kan me verder helpen?

Voor vragen over de CHW 2010, kunt u contact opnemen met:

- Har Kuijpers, bureau Cultuur
telefoon (073) 681 21 65
e-mail hkuijpers@brabant.nl

Voor vragen over planologische bescherming of ruimtelijke inpassing van erfgoed, kunt u contact opnemen met:

- Philip Peeters, bureau Cultuur
telefoon (073) 680 80 19
e-mail ppeeters@brabant.nl

Voor vragen over de levering van de databestanden van de CHW 2010, kunt u contact opnemen met:

- Johan Schut, bureau Informatie Techniek en Data (ITD)
telefoon (073) 681 24 39
e-mail datamanagement@brabant.nl

Meer informatie

Grafheuvels zijn de oudste nog zichtbare monumenten van Brabant. Ze zijn meer dan 3000 jaar oud. In het gebied **Toterfout-Halfmijl** bij **Veldhoven** liggen er zo'n 15 bij elkaar. Het hele gebied is aangewezen als archeologisch monument.